

Олена САМАТОВА,
методист відділу природничих дисциплін
та STEM-освіти Донецького ОІППО

ПРОЄКТУВАННЯ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ УЧНЯ НУШ ЧЕРЕЗ ГЕОГРАФІЧНУ ОСВІТУ (для вчителів географії)

*Талант створювати не можна, але можна створювати
грунт, на якому ростуть і процвітають таланти.*

Генріх Нейгауз

Завдання сучасної школи – формувати життєву компетентність, яка є однією з ключових у сучасній освіті й дозволяє особистості свідомо та творчо розв’язувати життєві завдання, розвивати індивідуальність. Новий Державний стандарт ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів, що реалізовані в освітніх галузях і відображені в результативних складових змісту базової і повної загальної середньої освіти. При цьому **особистісно зорієнтований підхід** до навчання забезпечує гармонійний розвиток академічних, соціокультурних, соціально-психологічних та інших здібностей педагога та учнів; становлення дитини як особистості з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів.

Особистісно орієнтоване навчання – це навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність та самостійність. Визнання учня з особливими освітніми потребами особистістю, принцип про відсутність бездарних дітей, принцип неповторності кожної дитини – це і є особистісно орієнтована педагогіка.

Метою шкільного курсу географії є особистісний розвиток учнів на основі формування цілісного сприйняття світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу та суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах взаємодії людини й природи, способи дослідницької діяльності, які характеризують здатність учнів / учениць розв’язувати практичні задачі.

В умовах подолання наслідків російської агресії та відбудови України шкільна географічна освіта стає одним із ключових чинників формування з активною громадянською позицією особистості, яка володіє ключовими компетентностями, необхідними для вибудовування успішної життєвої траєкторії і спроможна реалізувати їх на практиці. Відтак, **одним із актуальних напрямів сучасної шкільної географічної освіти є якісне оновлення її змісту з урахуванням тенденцій європейського освітнього простору.**

У 2024/2025 навчальному році триває поетапне впровадження Державного стандарту базової середньої освіти [1] (далі – Державний стандарт), відповідно НУШ переходить до 7 класів закладів загальної середньої освіти.

Упровадження Державного стандарту спрямоване на зміни в організації освітнього процесу, які мають забезпечити можливості формування в здобувачів освіти ключових компетентностей і наскрізних умінь, визначених Законом України «Про освіту», та сприяти вихованню ціннісних орієнтирів відповідно до Концепції Нової української школи.

Основним документом, що забезпечує досягнення учнями / ученицями визначених відповідним Державним стандартом вимог до обов’язкових результатів навчання, є освітня програма закладу загальної середньої освіти.

Географія в контексті Нової української школи – це знання природничої освітньої галузі, метою якої є формування особистості, яка знає та розуміє основні закономірності живої і неживої природи, володіє певними вміннями її дослідження, виявляє допитливість, на основі здобутих знань і пізнавального досвіду усвідомлює цілісність природничо-наукової картини світу, здатна оцінити вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий розвиток суспільства та можливі наслідки людської діяльності в природі, відповідально взаємодіє з навколишнім природним середовищем.

Географічний складник передбачає формування базових знань із таких питань: географія як наука; роль географічної освіти в життєдіяльності людини; Земля на географічній карті;

географічні інформаційні системи; Земля як геосистема, рівні геосистем; географічні наслідки параметрів і рухів Землі; географічна оболонка; антропосфера; взаємозв'язок процесів у літосфері, гідросфері, атмосфері, біосфері, антропосфері; природні комплекси; ресурсний потенціал оболонок Землі, сучасні аспекти його використання; глобальні проблеми людства [5].

З 1 вересня 2024 року в 7-х класах Нової української школи розпочнеться цикл базового предметного навчання. Це знаменує новий етап в освітній реформі, який потребує ретельної підготовки вчителів, зокрема географії. Донецький ОблІППО здійснює організаційно-методичний супровід учителів НУШ через систему підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, обласних методичних заходів (вебінари, майстер-класи, тренінги тощо).

Вивчення географії в 7 класі НУШ у 2024/2025 навчальному році відбуватиметься за двома модельними навчальними програмами:

- «Географія. 6–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.);
- «Географія. 6–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Запотоцький С. П., Карпюк Г. І., Гладковський Р. В., Довгань А. І., Совенко В. В., Даценко Л. М., Назаренко Т. Г., Гільберг Т. Г., Савчук І. Г., Нікитчук А. В., Яценко В. С., Довгань Г. Д., Грома В. Д., Горювий О. В.).

У модельних навчальних програмах відсутній розподіл навчальних годин у розрізі розділів, тем тощо. Кількість годин, необхідна для вивчення тієї чи тієї теми (розділу, модуля тощо), визначається вчителем у навчальній програмі в межах загальнорічної кількості годин, передбаченої навчальним планом закладу освіти на вивчення цього предмета / інтегрованого курсу, та з урахуванням очікуваних результатів навчання, визначених навчальною програмою.

Вивчення географії в 7-х класах НУШ орієнтується на здобутки, які учні отримали в процесі опанування змісту інтегрованого предмета «Я досліджую світ» у 3–4 класах початкової школи, курсу «Пізнаємо природу» («Довкілля») 6 класу та є продовженням курсу географії 6-го класу. Тому викладання географії в 7-х класах повинне орієнтуватися на логічні зв'язки з модельними програмами адаптаційного циклу для 5–6 класів, зокрема з інтегрованими курсами «Пізнаємо природу», «Природничі науки» та «Довкілля».

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, зокрема із застосуванням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. Універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області не передбачено законодавством.

Автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, зокрема свободою викладання, свободою від втручання в педагогічну діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання [5].

У 2024/2025 навчальному році учні 8–9 класів продовжать вивчати географію за навчальною програмою, затвердженою наказом МОН від 03.08.2022 № 698, та навчальною програмою для 8–9 класів з поглибленим вивченням географії, рекомендованою Міністерством освіти і науки України (лист МОН від 25.08.2020 № 1/11-5718).

У старшій школі учні 10–11 класів вивчатимуть географію на рівні стандарту (52 години, 1,5 години на тиждень – 10 клас; 35 годин, 1 година на тиждень – 11 клас) за оновленою навчальною програмою, затвердженою наказом МОН від 03.08.2022 р. № 698, та на профільному рівні (175 годин, 5 годин на тиждень) за навчальною програмою, затвердженою наказом МОН від 23.10.2017 № 1407.

Практична робота – це вид навчальної діяльності, коли учні спираючись на засвоєний теоретичний матеріал, виконують певне завдання за інструкцією чи алгоритмом; така робота завершується чітко визначеним результатом. Практичні роботи можуть бути навчальними, тренувальними, підсумковими тощо. Результат повинен бути практично значущий для навчальної і пізнавальної діяльності учнів / учениць. Учитель має право вибирати кількість та характер практичних робіт для досягнення запланованих результатів. Роботи можуть оцінюватися як вибірково так і фронтально. У журналі вчитель записує лише окремі практичні роботи на свій розсуд.

Виконання аналітичних завдань та досліджень, спрямованих на розвиток умінь і навичок роботи з географічними картами та іншими джерелами інформації, розв'язання географічних, екологічних і соціально-економічних задач, здійснення порівняльного аналізу, що пропонуються під час виконання програмних практичних робіт, через які реалізується практична спрямованість курсу, стануть важливою формою і засобом перевірки та оцінювання результатів навчання, які є обов'язковими для всіх учнів класу. **Обов'язковими для оцінювання в кожному семестрі є дві практичні роботи на вибір учителя.**

Рекомендуємо для проведення практичних робіт у 6, 8–11 класах збірку дидактичних матеріалів «Практичні роботи з географії в тестових завданнях (6, 8–11 класи)» [4] за QR-кодом.

Письмові роботи з географії, зокрема тематичні, що виконуються протягом семестру після вивчення теми, можуть виконуватися в різному форматі. **Підсумкова (контрольна) робота одна на рік готується вчителем (рекомендовано тестовий формат з картографічним завданням), виконується письмово і є обов'язковою.**

Із запропонованої тематики досліджень учень за бажанням може обрати 1–2 та виконати їх індивідуально або в групі впродовж року. Оцінюється така робота під час її захисту чи презентації. Також під час уроків учитель має навчати школярів критично аналізувати та перевіряти інформацію.

Сучасні реалії вимагають від школярів уміння використовувати методи та засоби обробки, аналізу, інтерпретації просторової інформації, застосовувати їх у практичній діяльності, прогнозувати та вирішувати конкретні завдання. Ці вміння можуть формуватися на уроках географії при використанні **геоінформаційних ресурсів Google**, які підносять на новий професійний рівень суто механічні операції географічних та картографічних досліджень, дають можливість учням краще сприймати тривимірні моделі місцевості, дозволяють експериментувати з картографічними матеріалами [6], прокладати маршрути подорожей мандрівників, вивчати географічну номенклатуру, здійснювати віртуальні екскурсії та тури, які будуть актуальними під час індивідуально-дослідної роботи учнів.

Тому важливою складовою навчання школярів є робота з комп'ютерними симуляціями та імітаційними параметризованими моделями. За допомогою **геосервісів Wikimapia, Google Earth, Google Mars, Google Moon, Google Sky, Google Maps** можна ознайомлюватися з різними країнами світу та навіть віртуально подорожувати, шукати різні об'єкти на карті Землі, переглядати, коментувати, доповнювати світлинами.

Геоінформаційні ресурси Google дозволяють застосовувати в освітній діяльності сучасний інструментарій, пов'язаний з отриманням нових видів інформації про навколишній світ, а головне – надають можливість **візуалізації інформації**.

Термін «візуалізація» – досить складне і багатоаспектне поняття, яке постійно вдосконалюється відповідно до викликів сьогодення та пов'язано з науковим застосуванням у тій чи тій галузі знань. З педагогічної точки зору **візуалізацію інформації** варто трактувати як **інструмент фіксації і трансляції унаочненого навчального матеріалу**.

Навчальні втрати: причини, наслідки й шляхи подолання

Українська освіта впродовж останніх років стикається зі значними викликами. Для виявлення втрат у навчанні **рекомендуємо** на початку навчального року виявити рівень опанування учнями навчального матеріалу, яким вони оволодівали в умовах воєнного часу самостійно або із використанням технологій дистанційного навчання; визначити необхідність організації традиційного повторення вивченого матеріалу за минулий рік та запровадити «коригувальне навчання». Це дозволить з'ясувати навченість учнів, їхню готовність до засвоєння нового матеріалу, а також допоможе визначити оптимальні умови для планування і організації подальшого освітнього процесу.

У календарно-тематичному плануванні, як і в минулому році, необхідно передбачити достатню кількість навчального часу для повторення і проведення діагностування результатів навчання за попередній рік. Спосіб діагностування залишкових результатів навчання вчитель обирає самостійно. **Результати діагностування не підлягають обліку та не враховуються під**

час оцінювання за перший семестр.

Авторським колективом учителів географії м. Краматорська для проведення моніторингу з географії підготовлено збірник матеріалів, який враховує основні теми програми з географії 7–11 класів. Виконання учнями цих тестових завдань дозволить оцінити загальний рівень засвоєння матеріалу, виявити прогалини в знаннях учнів та визначити теми, які потребують додаткової уваги.

Рекомендуємо для проведення діагностування знань в умовах воєнного стану та дистанційного навчання на початку навчального року, використовувати збірник «Матеріали для проведення моніторингу з географії» [3] за QR-кодом.

Результати діагностування доцільно застосовувати для коригування календарно-тематичного планування з географії. Залежно від готовності здобувачів освіти оволодівати програмовим матеріалом, учитель може розширити (збільшити) тематичний блок «Повторення (за попередній навчальний рік)» для подолання виявлених утруднень і відповідно ущільнити програмовий матеріал, який має вивчатися, або опрацювати нові тематичні блоки. На перших уроках варто опрацювати ті теми попереднього класу, на яких базується вивчення нової теми. Відтак, календарно-тематичний план протягом навчального року може корегуватися залежно від результатів навчального поступу учнів.

Нагадуємо, що основні точкові зміни, які були внесені до навчальних програм з географії для 8, 10, 11 класів закладів загальної середньої освіти, пов'язані зі зміною сучасної глобальної суспільно-економічної та геополітичної ситуації у світі. Зокрема, актуалізовано вивчення питання біженців та внутрішньо переміщених осіб у темах з вивчення демографічних процесів населення світу та України в програмі з географії для 8, 11 класів закладів загальної середньої освіти. Також вилучено з програми для 10 класу (рівень стандарту) теми, які стосуються вивчення географії білорусі та деяких тем з географії російської федерації через їхню військову агресію проти України. Натомість доповнено до переліку країн Азії вивчення географії Республіки Корея, бо економічна модель цієї країни може бути прикладом для України. Водночас були внесені окремі зміни щодо формулювання змісту деяких тем [5].

Учитель географії має бути гнучким та акцентувати увагу на тих темах, які торкаються питань становлення української нації, війни, розвитку міжнародних, торговельних та культурних відносин між країнами. Для оптимізації можливо об'єднувати декілька тем в одну і навпаки. Зокрема, при вивченні теми «Україна в геополітичному вимірі» розділу «Географія: регіони та країни» 10 клас (розділ VI. Україна в міжнародному просторі) та теми «Українська держава» розділу «Географічний простір Землі» 11 клас (розділ IV «Суспільна географія України») учителям географії доречно акцентувати увагу учнів на те, що в умовах сучасної геополітичної ситуації, що склалася в Європі (широкомасштабна військова агресія російської федерації проти України), пріоритетними напрямами зовнішньої політики України є партнерство з Європейським Союзом (Україною законодавчо визначено євроінтеграційний курс), Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії та Сполученими Штатами Америки. Саме ці держави відіграють значну роль у глобальних політико-економічних процесах та зміцненні обороноздатності України, мобілізації світової спільноти щодо захисту суверенітету й територіальної цілісності нашої держави.

Ураховуючи те, що головною загрозою національній державності та суверенітету України є війна, розв'язана російською федерацією, варто не залишати поза увагою учнів партнерство нашої держави з організацією Північноатлантичного договору (НАТО) [5].

Учитель має бути готовим обговорити культурні особливості, звичаї, традиції тих країн-партнерів, які надають політичну та військову допомогу нашій країні та в яких учень з родиною шукає прихисток від війни.

У 2024/2025 навчальному році пріоритетними є такі напрями освітньої діяльності:

- продовження реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа» – упровадження в 7 класах нового Державного стандарту базової середньої освіти;
- подолання втрат у навчанні, зумовлених військовою агресією РФ на території нашої держави;
- посилення національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції,

- розвиток навичок інформаційної гігієни під час війни;
- просвіта з питань особистої безпеки;
- психологічна підтримка всіх учасників освітнього процесу.

Наголошуємо на важливості застосування індивідуального підходу до кожного учня для дотримання її права на продовження здобуття освіти.

Перехід до інноваційної освіти європейського рівня [2] передбачає підготовку фахівців нової генерації, здатних до сучасних умов соціальної мобільності, засвоєння передових технологій. За нинішніх умов в Україні затребуваними стають: ІТ-фахівці, програмісти, інженери, професіонали високотехнологічних виробництв, фахівці біо- і нанотехнологій. Здобуття сучасних професій потребує всебічної підготовки з різних освітніх областей природничих наук, інженерії, технологій та програмування, – напрямів, які охоплює STEM-освіта [7]. Головна мета STEM-освіти – реалізація державної політики з урахуванням нових вимог Закону України «Про освіту» щодо посилення розвитку науково-технічного напрямку в навчально-методичній діяльності на всіх освітніх рівнях; створення науково-методичної бази для підвищення творчого потенціалу молоді та професійної компетентності науково-педагогічних працівників. STEM-освіта – категорія, що визначає відповідний педагогічний процес (технологію) формування і розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей молоді, рівень яких визначає конкурентоспроможність на сучасному ринку праці.

STEM-освіта здійснюється через міждисциплінарний підхід у побудові навчальних програм закладів освіти різного рівня. Застосування провідного принципу STEM-освіти – *інтеграції* – дозволяє здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, технологізацію процесу навчання та формування навчальних компетентностей якісно нового рівня [7]. Це також сприяє більш якісній підготовці молоді до успішного працевлаштування та подальшої освіти, яка вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять. **Основні ключові компетентності для життя, визначені в концепції «Нової української школи»**, а саме: *спілкування державною та іноземними мовами, математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова грамотність, уміння навчатися впродовж життя, соціальні й громадянські компетентності, підприємливість, загальнокультурна, екологічна грамотність і здорове життя*, гармонійно інтегруються в систему STEM-освіти, створюючи основу для успішної самореалізації особистості, і як фахівця, і як громадянина. Упровадження STEM-освіти потребує розв'язання проблем щодо підготовки вчителя, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про особистісне та професійне зростання, уміє досягти нових педагогічних цілей.

Домінантною стає підготовка вчителя, діяльність якого не обмежується викладанням власного предмета; фахівця, здатного до здійснення міждисциплінарних зв'язків, який усвідомлює значущість професійних знань в контексті соціокультурного простору. Важливим є вміння вчителя організувати освітній процес, який спрямовано на розвиток особистості, підготовку учнів до розв'язання завдань життєтворчості. Отже, розвиток STEM-освіти є важливим та пріоритетним [7].

Відділ природничих дисциплін та STEM-освіти Донецького ОблІППО працює над розробленням науково-методичних засад впровадження STEM-освіти.

Для вдосконалення впровадження STEM-освіти рекомендуємо консультантам ЦПРПП, керівникам професійних спільнот:

- посилити просвітницько-профорієнтаційну роботу серед молоді для ознайомлення зі STEM-професіями;
- особливу увагу приділяти організації та проведенню освітніх заходів, спрямованих на популяризацію STEM-навчання: конкурси, змагання, STEM-фестивалі тощо;
- працювати над підвищенням рівня фахової майстерності педагогічних працівників через популяризацію перспективного педагогічного досвіду роботи, зокрема в межах STEM-школи.

Популяризація природничих наук – це одне з найбільш актуальних завдань Нової української школи. У квітні – травні цього року в Україні проведено пілотний етап масштабного глобального освітнього моніторингу міжнародного дослідження якості освіти **PISA-2025**. Його завданням є апробація інструментів і процедур перед основним етапом, який проводитиметься навесні 2025 року. Дослідження визначатиме здатність учнів щодо використання знань і умінь з природничих наук для розв'язання різноманітних життєвих проблем, пов'язаних із певними

науковими ситуаціями.

Тому **рекомендуємо** консультантам ЦПРПП, керівникам професійних спільнот, учителям географії:

- ознайомитися із завданнями, які запропоновані PISA для оцінювання рівня сформованості читацької, математичної та природничо-наукової компетентностей, на вебсайті PISA.Ukraine (<https://pisa.testportal.gov.ua>);
- на уроках географії застосовувати завдання компетентнісного спрямування, засновані на актуальних життєвих контекстах.

Творчий підхід педагогів до застосування сучасних педагогічних технологій, партнерська співпраця «учитель – учень», здатність вмотивувати учня на освітню діяльність – це основні риси сучасного вчителя географії Донеччини. Цьогоріч педагоги продемонстрували свою інноваційну компетентність під час Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024». Учасники гідно подолали непростий шлях до фіналу й цим підтвердили, що поправу належать до вчителів, яких із гордістю сьогодні називають «агентами змін».

Переможцем заключного етапу **першого (обласного) туру Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024»** став **Горбунов Михайло**, учитель географії Комунального закладу Очеретинський навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа I–III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів та курсів – дошкільний навчальний заклад (опорний навчальний заклад) Очеретинської селищної військово-цивільної адміністрації Покровського району Донецької області. Лауреатами визначено: **Бурлаку Альону**, учителя географії Селидівської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1 Селидівської міської ради Донецької області та **Теряник Анастасію**, учителя географії Вугледарської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 2 Вугледарської міської ради Донецької області.

Михайло Горбунов успішно пройшов відбірковий етап Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024» в номінації «Географія» та представляв Донеччину у фіналі конкурсу в м. Тернополі. За рейтингом наш учасник посів шосте місце. То був старт! Старт у нову педагогічну епоху. І ми впевнені, що в Донецькій області вже є команда вчителів географії, які зробили перші кроки до нового покоління дітей Нової української школи – покоління альфа.

Для подальшої якісної підготовки до участі у фахових конкурсах **рекомендуємо вчителям географії:**

- запроваджувати в освітній процес компетентнісний підхід;
- адаптувати освітній процес до реальних життєвих ситуацій через залучення учнів до виконання досліджень;
- формувати в учнів компетентності з географічної грамотності;
- застосувати інноваційні методи та прийоми навчання;
- дотримуватися часових параметрів уроку.

Формування творчої особистості на всіх етапах її розвитку, виявлення, навчання та виховання обдарованих дітей є важливим завданням освіти. З-поміж різноманітних форм і методів роботи провідне місце посідають *предметні олімпіади*, зокрема з географії. Для участі в III етапі олімпіади з географії цього року було запрошено 94 учасники з 27 громад Донецької області. Найкращі результати мають команди **Краматорська, Покровська, Слов'янська, Селидівська, Добропілля, Бахмута, Костянтинівки та Маріуполя**, які підготували найбільшу кількість переможців.

На IV етапі Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії у 2024 році команду Донецької області представляли:

- Коношенко Єлизавета, учениця 8 класу Загальноосвітньої школи I–III ступенів № 9 Покровської міської ради Донецької області;
- Постоенко Дмитро, учень 9 класу Селидівської загальноосвітньої гімназії Селидівської міської ради Донецької області.

Отже, для успішної реалізації нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, Концепції «Нова українська школа», виховання свідомого випускника, який буде активно інтегруватися в українське та європейське суспільство та для підвищення якості підготовки учнів / учениць до участі у Всеукраїнській учнівській олімпіаді з географії **рекомендуємо:**

- ✓ **Консультантам центрів професійного розвитку педагогічних працівників, керівникам**

предметно-методичних комісій:

1. Запроваджувати до системи методичної роботи тренінги, майстер-класи, постійно діючі семінари з питань використання на уроках географії закладів загальної середньої освіти інноваційних освітніх технологій: ІКТ, хмарних технологій, STEM-освіту тощо.
2. Докладати зусиль щодо підготовки до міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025.
3. Сприяти розвитку нових підходів щодо підготовки учнів до участі в конкурсах та олімпіадах в містах та районах області для створення умов щодо реалізації та розвитку творчих і дослідницьких здібностей школярів при вивченні географії.
4. Здійснювати якісний аналіз результатів II етапу олімпіади, визначати типові помилки та надавати рекомендації вчителям району (міста) щодо організації роботи з обдарованими учнями.
5. Активізувати вивчення, узагальнення та впровадження перспективного педагогічного досвіду роботи через діяльність опорних шкіл, творчих лабораторій.
6. Налаштувати співпрацю (за можливості) з науковими працівниками вищих навчальних закладів.

✓ **Учителям географії:**

1. Ураховувати в роботі особистість учня, його індивідуальність, рівень підготовленості, бажання і здатність учитися, реалізуючи принцип дитиноцентризму.
2. Формувати компетентності з географічної грамотності та культури предмета, приділяти увагу національно-патріотичному та екологічному вихованню на уроках географії та в позаурочній діяльності.
3. Використовувати інноваційні освітні технології, диференційований та індивідуальний підходи, здійснювати системну самоосвітню роботу з реалізації діяльнісного підходу в навчанні як основної парадигми Нової української школи.
4. Упроваджувати інформаційно-комунікаційні технології в освітній діяльності та для підготовки учнів до олімпіад, турнірів, конкурсів, зокрема до інтернет-олімпіад.
5. Використовувати діяльнісний підхід як важливу складову інтеграції для формування компетентностей та наскрізних умінь (проектне навчання, STEM-освіта тощо).
6. Упроваджувати прийоми візуалізації матеріалу для підвищення мотивації школярів до навчання та результативного засвоєння інформації.
7. Продовжити роботу щодо опанування технологіями дистанційного та змішаного навчання.
8. Працювати над підвищенням свого фахового рівня та ділитися досвідом упровадження сучасних методик, що забезпечують найвагоміший результат в освітньому процесі.
9. Долучитися до обласної професійної спільноти у фейсбуці «Географічний клондайк Донеччини» для кращої комунікації та отримання актуальної інформації про освітні новини й методичні заходи. Покликання для приєднання https://www.facebook.com/groups/211855379458183?locale=uk_UA

Нехай Вашим девізом у роботі буде:

- *Ми готуємо учнів до робочих місць, яких ЩЕ немає!*
- *Ми готуємо учнів до використання інформаційних ресурсів, яких ПОКИ не існує!*
- *Ми готуємо учнів для вирішення проблем, про існування яких ми ЩЕ не знаємо!*

Перелік електронних освітніх ресурсів за QR-кодом

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. Освіта.ua : [сайт]. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення : 23.05.2024).
2. Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 492 с. URL : http://eprints.zu.edu.ua/13706/1/Innovatsii_v_osviti.pdf. (дата звернення : 17.05.2024).
3. Матеріали для проведення моніторингу з географії : збірник / [уклад. Саматова О.В.]; Донецький

обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Краматорськ-Київ, 2024. 40 с. URL : https://drive.google.com/file/d/19Z0ynG_adGRJ8vmWK_Z9co0IXqpSKZuU/view?usp=sharing. (дата звернення : 12.05.2024).

4. Практичні роботи з географії в тестових завданнях (6,8–11 класи): збірка дидактичних матеріалів / уклад. О. Д. Бойко. Краматорськ-Київ, 2024. 194 с. URL : <https://drive.google.com/file/d/1K3Cfytt43YWxzWTOioJsfU26sjxxqWJD/view?usp=sharing> (дата звернення : 11.05.2024).
5. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році : лист МОН від 12.09.23 № 1/13749-23. *Освіта.ua* : [сайт]. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/89974/ (дата звернення : 17.05.2024).
6. Суходольська І. Л. Особливості використання GIS-технологій на уроках географії: Географічна освіта у шкільних та позашкільних закладах : проблеми, пошуки, перспективи : збірник наукових праць / за ред. проф. Д. В. Лико; Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне : Видавець О. Зень, 2020. 81 с.
7. STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (9–10 листопада 2017 року, м. Київ). К.: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2017. URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10120/1/Barna_Kyiv.pdf. (дата звернення : 11.05.2024).

Світлана МАЛІКОВА,

*методист відділу природничих дисциплін та STEM-освіти
Донецького ОІППО*

Галина ГУНДАРЕВА,

*завідувач відділу природничих дисциплін та STEM-освіти
Донецького ОІППО*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В МЕЖАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ (для вчителів біології)

Проведення досліджень у межах професійної діяльності є потужною формою професійного розвитку вчителя біології, яка змінює ставлення вчителя до викладання навчальної дисципліни. Як це відбувається на практиці?

Дослідження вчителів цінне тим, що воно спрямовано на практичне застосування наукових здобутків та ґрунтується на аналізуванні результатів у реальних умовах освітнього процесу. Це дозволяє педагогам самостійно відслідковувати власні інтереси та потреби, оскільки вчителі досліджують те, що вони та їхні учні роблять під час навчання, тобто практикують дослідження у своїй професійній діяльності, розширюють та збагачують власні професійні компетенції.

Педагогічна діяльність є багатогранною. Об'єктивні й суб'єктивні фактори професійної діяльності вчителя це визнають. Поєднання факторів педагогічної діяльності вчителя, наявність своєрідного механізму постановки та вирішення виховних й освітніх завдань, різноманіття засобів та умов їх розв'язання – усе це є передумовою змін у набутті вчителем власного неповторного стилю викладання та професійного розвитку.

Сучасного вчителя ми розглядаємо як агента якісних змін, який розвиває індивідуальність учнів та забезпечує їхню свободу вибору. У своїй професійній діяльності сучасний учитель повинен усвідомити, яким має бути освітній процес у конкретному класі, конкретному закладу освіти.

Керуючи навчальною діяльністю учнів, постійно аналізуючи її, учитель надає діяльності бажаного спрямування та оцінює її. Водночас педагог постійно аналізує і свою діяльність – від змісту та способів постановки завдань залежить характер навчальної діяльності учнів, а це визначає процес і зміст формування особистості. Такою є загальна схема роботи сучасного вчителя.